

„A botrány kifejezést nem használnám”

L. Simon László, a parlament kulturális bizottságának elnöke

Egy hónappal ezelőtt lett a Nemzeti Kulturális Alap elnöke is, melynek struktúráját és működését máris alaposan átszabta. Erről, valamint a szimbolikus politizálásról, a József Attila-szoborról, Kerényi Imréről meg a törvények utólagos korrekciójának lehetőségéről is beszélgettünk.

■ Magyar Narancs: Jó helyen ülök, ha a kormány kulturális politikájáról szeretnék kérdezni?

L. Simon László: Persze.

MN: Azért kérdezem, mert elég nehéz átlátni, mi a kompetenciája Réthelyinek, Halásznak, Szócsnek, illetve önnek mint kulturális bizottsági elnöknek és NKA-elnöknek.

LSL: Nem olyan nehéz ezt átlátni. A kompetenciák jogi értelemben teljesen tiszták, hiszen elváltak a végrehajtó és a törvényhozó hatalom, és a tárcán belül is világos a feladatmegosztás. A kulturális igazgatásért tehát Szócs Géza a felelős. A választások előtt egy évvel jelent meg a *Minőség a kultúrában* című Fidesz-program, amelyet többen dolgoztak ki, köztük én is. Szerintem ez egy jó program, ötvözi azt a konzervatív értékrendet, amelyet képviselnünk kell, és azt a progresszív szemléletet, amely a 21. században elvárható mindenkiktől, aki nem visszafelé, hanem előre tekint.

MN: Mert a valóság olykor felülírja a programot? Mint: nem kell az IMF, és három nap múlva kell az IMF?

LSL: Én ezt nem keverném ide, de annyit azért mondanék rá, hogy realpolitikai megfontolások közbeesőhetnek. És ha az országnak ettől jobb lesz, akkor én ennek örülök. Szerintem a miniszterelnök felelőssége teljes tudatában hozta meg a döntést.

MN: Amikor az NKA elnöke lett, azt mondta, hogy több pénzt nem

fognak kivonni a kultúrából. Vagyis az eddigi elvonásokat nem követik újabbak?

LSL: Ezt az NKA-ra mondtam, s ott ez meg is valósul. Jövőre körülbelül tíz százalékkal többet oszthatunk szét, mint idén – ha csak nem lesz a jelenleginél erősebb a válság hatása.

MN: Volt a parlamentben egy „állapotfelmérésnek” nevezett kulturális konferencia, melynek bevezetőjében a kulturális élet hibái közt felsorolta a „valós problémák elfedése mellett a szimbolikus politizálás erősödését”. Mire gondolt?

LSL: Mindkét oldal fogékony arra, hogy a lényeg helyett másról beszéljen; ezt mi is generáljuk és az ellenzék is. Amikor azt mondom, hogy mi is generáljuk, akkor nem arra gondolok, hogy ez szándékosan történik. Óhatatlanul belecsúszunk olyan vitákba, amelyeket nem akartunk ki-robbantani. A Kossuth tér rendezése kapcsán senki sem akart értelmiségi polémiát a József Attila-szobor sorsáról, mégsem tudtuk elkerülni a megítélésem szerint fölöslegesen keltett hisztériát.

MN: Sokszor használja ezt a szót; ez is hisztéria, az is hisztéria volt, amikor Novák Előd Alföldit akarta a bizottság elé citálni, az is hisztéria volt, amikor Karácsony

Fotó: Németh Dániel

Gergely Dörneréket vitte volna oda, aztán az Új Színház ügyében is hisztéria a tízezer ember aláírása... Nekem ezzel tartalmi és stílusi problémáim is vannak.

LSL: Nem mondtam, hogy ezek azonos súlyú problémák, és azt sem, hogy ne volnának köztük olyanok, amelyekről érdemes lenne értelmesen beszélni. Ilyen például az Új Színház-ügy, mert az jóval több hisztériánál. A tálalása, Karácsony képviselő úr részéről kampánytémává tétele a II. kerületi választás

előtt viszont elfogadhatatlan volt; ugyanígy annak sem adtunk teret az albizottságban, amikor Novák Előd be akarta „idézni” Alföldi Róbertet. Arról viszont igenis kellene beszélnünk, hogy hogyan nézzen ki a budapesti színházi struktúra, ki tartsa fenn a színházakat, mire van pénzünk, van-e szakmai értelemben létjogosultsága egy csak magyar darabokat játszó színháznak, és hogy az egészbe mennyi beleszólása lehet a politikának.

MN: Ezt a mostani hatalom kezdeményezheti, mert ő van helyzetben. Térjünk vissza a József Attila-szoborra!

LSL: Egy kedves fővárosi ismerősöm is kifogásolta, hogy „el akarjuk hurcolni a szobrot”, de mikor megkérdeztem, hogy a szobor a

Parlament jobb vagy bal oldalán van-e, nem tudott válaszolni. Vagyis a tiltakozókból hiányzik annak az átgondolása, hogy a Kossuth tér rendezése, a mélygarázs megépítése, a kordonok elbontása, a tér átengedése a magyar és a külföldi turistáknak, a parlamenti látogatóközpont létrehozása, valamint egy történelmi rehabilitációs munka elvégzése valóban szükségessé vált – ez utóbbról egyébként lehet és kell is vitákat folytatni, amelyeket a parlamenti határozat elfogadásakor részben meg is tettünk. Egyeseknek az a politikai érdekük, hogy úgy állítsák be a dolgot, mintha mi ideológiai okból akarnánk eltávolítani József Attila szobrát. Ez egyszerűen vicc, de azt is sajnálom,

hogy ebbe a mérkőzésbe még Szócs Géza is beszáll, a saját kormánytöbbségének üzenve: „El a kezekkel a József Attila-szobortól!”

MN: És ennek árnyékában szép csöndesen elkerül a térről Károlyi Mihály szobra is – ennek a Jobbik igen örül majd –, ami ugyancsak botrány.

LSL: Erre mondtam, hogy azt még megérteném, ha a Károlyi-szobor körül alakult volna ki ideológiai vita – ami egyébként nagyon jó szobor, szerintem művészileg

értékesebb, mint Marton Lászlóé. A botrány kifejezést viszont nem használnám, mert abban reménykedem, hogy a *Magyar Narancs* nem megy el a bulvár irányába.

MN: Ezeket a fontos vitákat a tiltakozók nem kezdeményezhetik, önök meg nem kezdeményezik – csak a döntés van, és kész. Ráadásul egy olyan szlogennel, hogy az 1944 előtti állapotokat akarják visszaállítani – ez a megfogalmazás pedig sokakat sérthet, és nem föltételezem, hogy ezt nem tudják.

LSL: Pedig ez csak annyit jelent, hogy a háborús pusztítás előtti állapotról van szó. Ebben semmilyen provokációs szándék nem volt – tudom, mert én voltam a határozat egyik betervezője. Kétségtelen: követünk el hibákat. Visszakérdezek: miért feltételezik, hogy egy ilyen megfogalmazás mögött szélsőséges provokáció húzódik meg, holott ettől mi ugyanúgy irtószunk, mint önök?

MN: Az ön irtózásában nem kétkedem. Egyébként azért feltételezzük a provokációt, mert hiányzott néhányszor az egyértelmű ideológiai-politikai elhatárolódás: Nemzeti Színház-ügy, Dörner–Csurka-ügy.

LSL: Én elfogadom mások véleményét, pedig néha nem megy könnyen, senki sem tudja átlépni a saját árnyékát. Nekem is vannak nehéz pillanataim akár a politikai közösségünk döntései miatt, akár a bennünket ért támadások miatt. Az ön által felvetett kérdések közül több esetben egyértelműen megszólaltunk, de nem hiszem, hogy magyarázkodnom kellene. Egy sor kérdésben más a véleményünk, mint a bírálóinknak, de a vélemény másságából nem következik, hogy megkérdőjelezhető lenne a demokratikus elkötelezettségünk.

MN: A szimbolikus politizálás másik szép példája Kerényi Imre akciója...

LSL: Kerényi nem politikus.

MN: De most mégis politikát csinál a miniszterelnök megbízottjaként, az ő nevében. Tetszenek magának a képek?

LSL: Szerintem az ügy szempontjából irreleváns a személyes esztétikai ítéletem, de megoszthatom önnel, ha kíváncsi rá. A releváns kérdés az, hogy a 21. században jó ötlet-e ilyen módon megjele-

níteni a mögöttünk hagyott évszázad fontos politikai, történelmi fordulóit. Szerintem nem az. Minden kort a saját nyelvén érdemes megmutatni. A historizmus, a nagy történelmi festészet időszakának lezárultát követően a 20. század autentikus nyelve sokkal inkább a fotográfia és a film. Ha például egy kiállításon meg akarjuk mutatni a hatalom 2006. október 23-i brutális fellépését, akkor föl kell kérni fiatal videoművészeket, csináljanak egy izgalmas videoinstallációt, alapanyag van bőven. Én ezt csináltam volna. Ezt elmondtam a miniszterelnök úrnak is. Ha azt kérdezi, tetszenek-e a képek: Gyémánt László holokausztképe például egész jó lett. Azt nem értettem, miért éppen Korényi János *Lovasroham* című festményét kezdték ki, hiszen abban a parafrázisban legalább van egy kis avantgárd gesztus. Szinte Gábornak a közelmúltban avattuk fel a körzetemben, Pusztaszabolcson a csodálatos ólomüveg ablakait, a festményével viszont tartalmi és vizuális szempontból is komolyan tudnék vitatkozni. S persze a képek egy részének nem sok köze van ahhoz az alaptörvényhez, amelyet illusztrálni akarnak vele. Sajnos az önkritika nem nagy erőssége a magyar politikának, ezért sokan nem fogják érteni, miért mondom ki a véleményemet ilyen szabadon. Szerintem jó az, hogy a Kerényi Imrével ellentétes véleményemet meg tudom fogalmazni, és hogy azt a miniszterelnök is meghallgatja. Ez a vita is megmutatja a Fidesz néppárti jellegét és a sokszínűségét.

MN: Van ez az 1365-ös kormányrendelet: a költségvetési hiánycél tartása érdekében elrendeli az illetékes tárcáknál, hogy tekintsék át az intézményeiket, és racionalizálják: összevonhatják, megszüntethetik, szűkíthetik a mozgásterüket, mindezt a „szakmai javítás” céljából. A kulturális területnek január 10-ig kell letennie a koncepcióját. Mit fog ez jelenteni? Mégiscsak forráskivonást?

LSL: Nem vagyok a kormány tagja, a rendeleteket ugyanúgy a közlönyben olvasom, mint ön. A rendlettel egyébként egyetértek: ebben a rendszerben olyan párhuzamosságok és pazarlások vannak, amelyeket nem érdemes fönntarta-

ni. A koncepciót egyébként a kulturális államtitkárság fogja kidolgozni, remélem úgy, hogy annak a sarokpontjaival én is azonosulni tudok majd.

MN: A színházi törvényt a maga vezetésével módosították. Három színtje lesz a színházaknak – és erősen meg van védve benne egy forma: a társulatos repertoárszínház. Ami művészileg távolról sem garancia semmire.

LSL: Ez a rendszer működhet jól vagy rosszul – meglátjuk. Itt az volt az alapelv, hogy fenntartói, finanszírozási szempontból ez a legstabilabb forma. A finanszírozásnál nem esztétikai szempontokat kell mérlegelnünk. Magam természetesen erősen támogatandónak tartom a közsínházi struktúra mellett dolgozó egyéb formációkat is.

MN: Viszont ez a legdrágább – és hátrányba kerülnek azok, akik például befogadószínházban gondolkodnak.

LSL: Ez egyszerűen nincs így, a társulatos repertoárszínházak kezének elengedése az egész struktú-

ra széteséséhez, s így áttételesen az alternatív társulatok otthontalanná válásához is vezetne. Egyébként jelenleg a törvény van meg, a részletszabályozást tartalmazó végrehajtási rendeletet a tárcának kell kidolgoznia.

MN: És hogy kivel konzultál a szakmából, azt ő dönti el.

LSL: Ahogy mondja. Én széles körű konzultációt folytattam. Ugyanezt végig lehet csinálni a rendelet megalkotásakor is – de ez már nem az én dolgom. A színházi törvény módosításánál volt ilyen, a parlamenti bizottsági munkában pedig húsz év után először vált gyakorlati szakmai szervezetek és jelentős művészek meghallgatása. Volt, ami kudarcot vallott; a filmesek esetében láttam, milyen döbbenetes erejű az az egzisztenciális függés, amely hallgatásra készíti a meghívott producereket, rendezőket.

MN: Nem gondolja, hogy okuk van rá?

LSL: Nem. Hat évig voltam az Írószövetség titkára, súlyos kérdé-

(Folytatás a következő oldalon)

Tereza Boučková:
A kakas éve

Az érzelmi-alkotói válságba került nő életében a család rendes körülmények között mentés lehetne. De itt nincsenek rendes körülmények, és ez nem egy rendes család...

Merthogy vegyes: „fehér” szülőkből és saját gyermekből, valamint két fogadott roma fiúból áll. A szülők nap mint nap elkeseredett harcot vívnak a kiskorukban örökre fogadott, nagy szeretettel nevelt gyerekek megtartásáért, akik azonban egyre jobban elidegenednek tőlük. A roma, nem roma együttélés problémájának tragikus hangvételű, ám felszabadító erejű megvilágítása ez az önéletrajzi ihletésű könyv, amely egyszerre kavart hatalmas botrányt és aratot hatalmas sikert Csehországban.

504 oldal
2990 Ft

Könyvbemutató:
2011. november 24., csütörtök 19 óra
Alexandra Pódium (1055 Budapest, Nyugati tér 7.)
Tereza Boučková cseh szerzővel Takács M. József beszélget.
Közreműködik Tóth Olga szociológus.

Cartaphilus

(Folytatás az előző oldalról)

sekben szólaltam meg, ami abszolút veszélyeztethette volna a helyzetemet.

MN: Egyre kevesebben teszik ezt meg, és ez a közhangulat következménye. Lobbiznak és kijárnak, de nem szólnak.

LSL: Súlyos kérdésekről nem beszélgetünk. Az Új Színház-ügy kapcsán is csak egy kis részről beszélünk; senki sem Márta Istvánt védi, hanem Dörnert és Csurkát támadja.

MN: Persze, mert ez nem színházi, hanem politikai ügy. Márta István: színházi ügy. Csurka nem drámaíróként, hanem minősített antiszemitaként szerepel ebben. Ezért szánalmas Tarlós érve, hogy Csurka ilyen vagy olyan jó drámaíró – erről is van véleményem, de nem erről van szó. És ha egy antiszemita jól fog viselkedni színházvezetőként, és mondjuk, még egy zsidó darabját is bemutatja, az rendben lenne?

LSL: Ezek jogos kérdések, nem vitatom. A kijelölt főrendező Pozsgai Zsolttal egyébként jó kapcsolatot ápolok, őt elkötelezett demokratának ismertem meg. Az Új Színház-ügy tényleg nem a színházról szól. Ezért baj, hogy nem tudunk erről beszélni, hogy az egész magyar értelmiség romokban van...

MN: Az elmúlt nyolc év?

LSL: Nem, nem ezt mondom, hiszen nem is tudom, honnan kezdődött. A mindenkori kultúrpolitika egyik nagy baja, hogy mindig belekeverednek olyan kérdések, amelyek nem a minőség, a szakértelem mentén ítéltethők meg, noha ezek is szubjektív kategóriák. Sokakkal együtt én is abban hiszek, hogy a tehetség és a szorgalom utat tör magának. De mindkét oldalon támogatással állnak olyanok, akik a sikertelenségüket annak tudják be, hogy ők el vannak nyomva. És kilincselnek a politikusoknál, sőt némelyiket meg is tudják győzni, ez pedig rossz irányba viszi a politikát.

MN: Beszéljünk az NKA-ról: az eddigi tizenkilenc kollégium helyett kilenc lett. Ennek könnyedén lehet szakmai indokoltsága: a művészeti ágak nem elkülönülnek, hanem körönrétekként összetartanak – és ez csak az egyik. De bizonyos felosztások indoka nem látszik: a szépirodalmi és a könyvkiadási két külön kör.

LSL: Én igyekszem nem ötletelni: rengeteg háttéranyagom van, alapos szakmai indokaim vannak. A kollégiumok és kurátorok számának csökkentését a technokrata szellemi döntéshozók is üdvözlik, és közben a szakmai szempontok sem sérülnek. De ettől még lehetséges, hogy ha fél év múlva úgy látjuk, hogy valamelyik kollégiumban kevesen vannak, akkor megemeljük a létszámot kettővel vagy néggyel, vagy ha kiderül, hogy szűkre szabtuk a kereteket, akkor tágítjuk. Eddig Pangloss mester módjára mindenki a lehető legjobbnak tekintette ezt a rendszert, és nem nyúlt hozzá.

MN: Ki delegálja a kurátorokat?

LSL: Ezt törvény írja elő, nem változtattunk az elmúlt 18 év rendszerén. Hat-nyolc-tíz tagja van egy-egy kollégiumnak, az egyik felét a szakma delegálja, a másik felét a miniszter nevezi ki.

MN: Uhhh. Ez kivált ahhoz több mint elég, hogy Réthelyi miniszter a politikai egyensúlyra figyelve változtasson a sok önjelölt közül.

LSL: A miniszter ilyen esetekben – mindkét oldalon – figyelembe szokta venni a szakmai szervezetek ajánlásait, és azokból választ, akik azon az ágon esetleg nem kerültek be. Ezt diktálja a közös érdek is. Valamint azt, hogy a minisztériumi tisztviselők közül is azok kerüljenek be, akik a területet jól ismerik. Bizom benne, hogy a szakmai szervezetek továbbra is jó kurátorokat fognak küldeni, hiszen a legtöbb kollégium most is remekül működik, és sok olyan van, amelyik semmilyen vitát nem kelt; ennek persze az is oka, hogy némelyik terület, például a könyvtári, nincs annyira átpolitizálva. Ha ennek az új rendszernek kiütköznek a hibái, korrigálni fogunk, finomhangolással vagy nagyobb változtatással. Figyelni fogjuk, hogyan működik.

MN: Ennek azért lesznek áldozatai. Ahogy a késlekedésnek is.

LSL: Még nem jelent meg a végrehajtási rendelet, amelyben a kollégiumok neve is szerepel. Az idej keret terhére minden kuratórium vállalhat kötelezettséget, de a jövő éviére nem. De ígérem, sem a döntéshozatalban, sem a kifizetésekben nem fogunk késlekedni. Egykori pályázóként tapasztalatból ismerem a problémákat.

MN: Van-e a döntéseiknek bármiféle hatásvizsgálata, ami arra készítheti a törvényalkotókat, hogy ne az arcukhoz ragaszkodjanak, hanem készen álljanak a változtatásra, mondván: ez így nem jó.

LSL: Miért ne lenne? Ha a beszélgetésünk elejére visszautalok: lehet bárhol indokolni és kommunikálni a kormány döntését, egy viszont tény, Magyarország most megállapodást készített az IMF-fel.

MN: Bár ennek a kommunikációja már neveléses: megpróbálják beleszuszakolni az eddigi gazdasági szabadságharcba...

LSL: Miért kéri számon a politika, hogy a saját logikája szerint működik? A világgazdaságnak is megvan a maga logikája, és látszik, hogyan lép fel azok ellen, akik ezt szeretnék figyelmen kívül hagyni. És ahogy a politika logikája sántít néha, úgy a világgazdaságé is. A kommunikáció pedig a politika saját logikájának az érvényesítése. Vannak benne dolgok, amik nem az én ítélesem szerint valók: én próbálok a saját logikám szerint kommunikálni. Ezt bírálom sokféleképpen interpretálják: laza, fegyelmezetlen, öntörvényű. Van, akinek ez szimpatikus. Szerintem a miniszterelnök is értékeli a szókimondásomat, s persze egy bizonyos ponton sosem megyek túl, egyrészt mert fontos nekem az a közösség, amelynek a része vagyok. A spiciket és az árulókat mindig nagyon utáltam, Danténél is a Pokol legutolsó bugyrába kerültek az árulók – teljes joggal. Másrészt úgy gondolom, hogy jelenleg a politika világán belül tudom a legtöbbet tenni azokért, akik fontosak nekem: a választókörzetem lakóiért és a magyar kultúra szereplőiért. A minap az interneten olvastam egy véleményt magamról, amely szerint elvtelen kompromisszumokat kötök, mert az egykori reformkommunistákhoz hasonlóan „belülről” akarom megjavítani a rendszert. Miért, kívülről lehetséges? Egyébként fegyelmezett csapatjátékos vagyok, és megszavazom azt is, ami nekem nem tetszik.

MN: És ez így van?

LSL: Talán nem így van? Azt tapasztalta, hogy rendszeresen kiszavazok a frakcióból? Ha én nem szavazom meg a többségi frakcióálláspontot, akkor hogy várhatnám el,

hogy az általam vitt és képviselt ügyekben a frakció mellém álljon? Frakciófegyelem nélkül nincs parlamenti politizálás; én ugyan szeretek a kapu közelében játszani, de a gólszerzés érdekében, amikor szükséges, mindig leadom a labdát. Egyébként nemcsak a kormányzati kommunikációknak van saját logikája, hanem az ellenzéknek is, a sajtót is beleértve. Ezért bíráltam az önök lapját is, amikor az egyik tavaly decemberi címlapján a magyar sajtószabadság kormánypartí felszámolását vizionálta. Pedig ma is szabad a sajtó, a *Magyar Narancs* is azt ír, amit akar. És ez így helyes, teszem hozzá gyorsan.

MN: A médiatörvénynek az az egyetlen jó tulajdonsága, hogy a szankcióit eddig még nem alkalmazták. De bármikor megtehetik – törvényük már van hozzá. Miért kellett ilyenre írni, ha azzal mentegőznek, hogy nem érvényesítik?

LSL: Ez azért neveléses túlzás, annak a törvénynek számos értéke, előremutató vívmánya van. Ön is érzelmi alapon bírál, ehhez joga van. Utólag meg lehet nézni, kell-e módosítani valamit a médiatörvényen. Én erre nyitott vagyok, de csak a tapasztalatok tükrében, higgadtan, szakmai alapon vitatkozva. Ez mindkét oldal felelőssége. És nem is csak két oldal van, hiszen látjuk, hogy rengeteg embert egyáltalán nem érdekel a politika. Még a két új parlamenti párt által képviselt sem.

MN: De most maguk vannak gesztushelyzetben, maguknak kell kezdeményezőnek vagy elfogadónak lenni. Ami meg az érdektelenséget illeti, ez szerintem a kormánypártnak sem öröm.

LSL: Nem bizony. Sokan nem bíznak a politikában, és az új pártok rövid története mutatja, hogy ezen ők sem tudtak változtatni. Ha a Jobbikra gondolok, akkor ennek különösen örülhetünk. Az LMP tevékenysége pedig azt mutatja meg, nem lesz más a politika, a már említett politikai logika, a hatalom természeté miatt. Ennek a felismeréséhez nem kell sem Platón, sem Machiavellit vagy éppen Talleyrand-t olvasni, bár ártani semmiképpen sem árt. Én úgy vágtam bele a nagypolitikába, hogy tudtam, mire vállalkozom.

Csáki Judit